

Svenska skolungdomar får resa i Förtintelsens fotspår i Norge

KULTUR

Nu ska svenska skolungdomar få resa i Förtintelsens fotspår till Norge, via årets stipendium från Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förtintelsen.

Totalt deporterades nästan 800 norska judar till Polen och Tyskland under andra världskriget. Knappt 40 av dem överlevde. Några av dem som trots allt klarade sig undan deporteringarna var de judiska bröder som trädgårdsmästaren Rolf A Syversen hittade i sitt växthus i Oslo i oktober 1942. Syversen, senare skjuten av nazisterna, bestämde sig för att tillsammans med tre andra organisera en räddningsaktion med hjälp av firmans lastbilar. Vintern 1942 körde man skytreltrafik och lyckades transportera mellan 600 och 1 000 normmän till gränsen mot Sverige.

Människorna gömde sig bakom potatisäckar, barnen hölls tysta med hjälp av sömmedel. Gränsen passerades i de flesta fall till fots – ofta till Värmland.

– Väldigt många gånger hamnade människor av en slump i hjälpverksamheten. De ställes inför ett val: ska jag hjälpa och riskera mitt eget liv, eller ska jag låta bli? Det fanns ju inga färdiga system för det här, säger **Anna Florén**, programchef på Voksenåsen kulturcentrum och mottagare av Micael Bindefelds stipendium till minne av Förtintelsen.

Voksenåsen kulturcentrum ligger utanför Oslo. Norska staten gav det 1955 som ett tack-för-hjälpen-under-kriget-gåva till Sverige och hit ska nu svenska skolungdomar få komma och lära om Förtintelsen ur ett nordiskt perspektiv.

Stipendiesumman på 650 000 kronor ska gå till resestipendier till skolelever som ska få göra så kallade hågkomstresor. En del av prispengarna – 100 000 kronor – ska användas till en särskild resa för "en handplockad grupp med unga svenskar som uppfattas som morgondagens makt-havare". De 30 deltagarna ska utses av stiftelsen tillsammans med Voksenåsen.

Projektet har tagits fram i samarbete med Forum för levande historia som 2018 fick ett uppdrag från regeringen att stärka förutsättningarna för just hågkomstresor till Förtintelsens minnesplatser. Traditionellt har dessa gått till Polen och Auschwitz. Anna Florén ser fler fördelar med att högstadieskola- och gymnasieungdomar nu får studera Förtintelsen utifrån de norska judarnas historia.

– Det handlar också om att se hur lätt demokratin och dess fundament pulveriserades under okkupationen av Norge och hur nära det var att Sverige drogs med.

Micael Bindefeld hoppas att årets stipendium ska resultera i att fler får kunskap om nordisk Förtintelsehistoria.

– Inte ens jag själv som är jude kände till omfattningen av deportationerna av norska judar och att en tredjedel av Norges judar deporterades.

Att försöka hitta nya berättelser om Förtintelsen – och få dem spridda – var de viktigaste drivkrafterna för Micael Bindefeld när han startade stiftelsen för åtta år sedan.

– Berättelser som tar tag i, berör och stannar kvar i en ny generation som behövs upplysas om Förtintelsens fasor. (TT)

► [Läs en längre version av artikeln på barometern.se/kultur-noje](#)

Mauthausen. Kombinerat arbets- och koncentrationsläger öster om Linz i Österrike. Verksamt från augusti 1938 till maj 1945. FOTO: ANDERS LÖWDIN

Väg 933, från Auschwitz-Birkenau, nuvarande Oświęcim, till järnvägsstationen Loslau, nuvarande Wodzisław Śląski, sydvästra Polen. Här gick en av många dödsmarscher under vintern 1945. FOTO: ANDERS LÖWDIN

Gamla bränsledepåer utanför Vilnius, Litauen, där masskjutningar ägde rum från juli 1941 till juli 1944. FOTO: ANDERS LÖWDIN

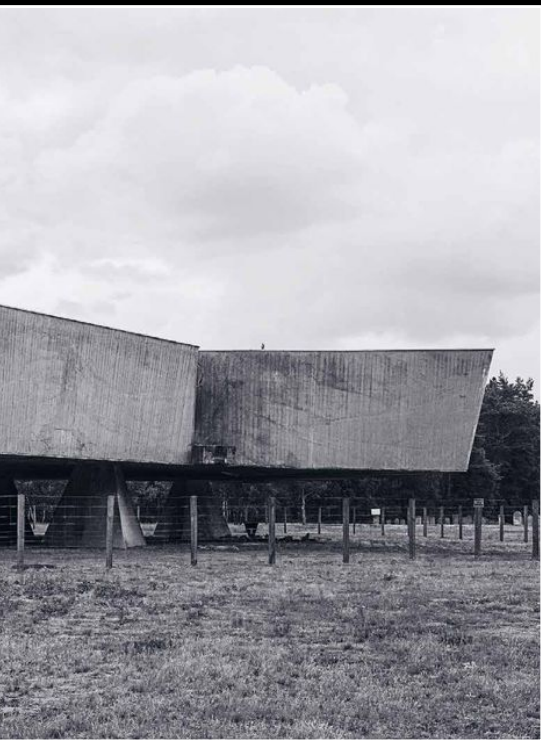

FOTO: ANDERS LÖWDIN

oss att inte glömma

Jag kommer på mig själv med att stryka med handen över bokens bilder, som något slags intuitivt försök till kontakt med det förgångna eller valhätt tröstehandling.

Det är vindstilla bilder, där det råder en sådan stillhet och avsaknad av mänsklig närvaro att tomrummet i vissa fall nästan antar fysisk form. Och det gör ont att titta på dem – hur kan så mycket ondska och så mycket mänskligt lidande inte göra ett synligt avtryck?

Best illa berörs jag nog av bilderna från Gulsen 1, ett satellitläger till arbets- och koncentrationslägret Mauthausen. Här har lägergatorna ersatts av prydliga villakvarter och välansade häckar.

Hur kan någon vilja resa sitt hem ovanpå resterna av så mycket lidande? Radera ut historien? Jag kommer på mig själv med

att stryka med handen över bokens bilder, som något slags intuitivt försök till kontakt med det förgångna eller valhätt tröstehandling.

Anders Löwdin har skapat en bildsvit som påminner oss om tidens gång och om minnena som förändras, försvagas. Och som allas vår plikt att hålla minnet av det som skedde levande.

Torun Bortz

Text

torun.bortz@ystadsallehanda.se

